

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Sønderjydsk

MAANEDSSKRIFT

Udgivet af Historisk Samfund for Sønderjylland
ved Claus Eskildsen og H. Lausten-Thomsen

INDHOLD:

J. Raben: Graven ved Bøffelkobbel

*Amtslæge dr. med, H. Lausten-Thomsen: Nogle medicinske
tal fra Nordslesvig.*

Til Abonnenterne!

**Sæby og Omegns
Sparekasse**

SÆBY

Aktieselskabet
Sæby Bank

SÆBY

**Landbostandens
Sparekasse**
Nykøbing F. Tlf. 197-119

Aktieselskabet
Landbobanken i Skive

SALLING BANK

Kontortid: 9-12 og 2-5
Lørdag 9-2.

Telefon 700 . Skive

Aktieselskabet
STRUER BANK

STRUER

Aktieselskabet
Banken for Hobro og Omegn

Graasten Bank A/S

Kontortid 9-12 & 2-4
Lørdag 9-1

GRAASTEN

Tønder Landmandsbank A/S

Kontorer i Tønder - Skærbæk - Ballum - Brede - Brøns
Bylderup Bov - Frifelt - Højer - Tinglev - Visby

**Skanderborg
Landbosparekasse**

Kontortid 10¹/₂-12¹/₂ og 2-3¹/₂
Skanderborg, Telf. 154

Banken for Skanderborg og Omegn

Kontortid 10-3 Telefon 516 og 517

Skanderborg

**Sparekassen
for Haderslev Byes Omegn**

Telefon 2133, 2 Linier.
Postgiro 8356.

HADERSLEV.

Aktieselskabet
AARHUUS PRIVATBANK

Aktiekapital og Reserver ca. Kr. 18 Mill.

Aarhus
Hovedkontor

København
Nygade 1.

Horsens Landbobank A/S

Kontortid 9¹/₂-12¹/₂ og 2¹/₂-4¹/₂

HORSENS

Sparekassen i Nykøbing paa Falster

Indskudskapital ca. 43,9 Mill. Kr.

Reserver ca. 3,3 Mill. Kr.

Telefon 216

Sønderjyllands Kreditforening
Haderslev

Spare- og Laanekassen for Hobro og Omegn

HOBRO — Telefon 13

Reserveret
„B“.

Sparekassen for Skagen og Omegn

Telefon 57

Skagen

J. Husted Abildtrup & Co

Tricotagefabrik — Herning

Aktieselskabet
Handels- og Landbrugsbanker

Silkeborg

Telf. 1024 (4 Linier)

Aktieselskabet

Motorfabriken „Frederikshavn“

Til alle Festligheder

PREMIER IS

Esbjerg

Støt dansk Industri

A/S P. SCHOU & CO
TRÆLASTHANDEL

Kolding (Grundl. 1840)

M. Jørgensen, Frøavl & Frøhandel

Grejsdalen A/S. Vejle.

A. Schjøth

Rør & Sanite

Vejle

NAKSKOV
SKIBSVÆRFT
NAKSKOV DANMARK

N. P. Hansen & Co.

Spedition — Kontrol
og Pakhusforretning
Odense

Oscar Christensen

Kolonial en gros

Kolding — Varde — Haderslev — Aabenraa

Aktieselskabet

Helsingørs Væveri

Helsingør.

N. MIKKELSEN SØRENSEN

Murermester og Entreprenør

Ndr. Fasanv. 217 Tlf. C. 4520, Taga 1700 og 1717
KØBENHAVN

P. Conradsen

Teknisk Maskinforretning

Telefon 900

Frederikshavn

Adda

Korsetterne virker slankende,
sidder eminent og er beha-
gelige i Brug.

Haslev Gymnasium - *Kostskole for Drengene*

Eksamensret til Mellemskole-, Real- og Studentereksamen.

Alle Oplysninger ved Henvendelse til

Peter Kæstel, Rektor. Haslev.

Helsinge Kost- og Realskole

NORDSJÆLLAND

Skolen er beliggende i en smuk skovrig Egn nær Kattegat. Skolebygningen er ny og tidssvarende. Universitetsuddannede Lærere.

Program sendes.

O. Nelsson

Stenhus Kostskole, Holbæk

Rektor Svend Larsen

Fra 1. August 1944 særskilt nyoprettet Gymnasieafdeling for Piger.

BRUUN & SØRENSEN A/S

Kgl. Hofleverandør

grundlagt 1893

INGENIØRFØRRETNING

Varme - Sanitet - Gas - Vand - Elektricitet

AARHUS

Kannikegade 18

Tlf. Nr. 4362 - 4363 - 4364

KØBENHAVN

Niels Ebbesensvej 20

Tlf. C. 5036

H. C. Hansen

Trikotagefabrik

Ikast

Telf. 21

A/s Sønderjydske Frøforsyning

Frøavl og Frøhandel, Aabenraa

Brug Sønderberg Garn fra

A/s **Det Nordiske Kamgarnsspinderi**

Sønderberg

Køb dansk Arbejde!

Jydsk
Trikotagefabrik A/S
IKAST

NIELS LARSEN'S
TRIKOTAGEFABRIK

Hammerum

Snoghøj Gymnastik-
højskole
Fredericia.

3 Maaneders Sommerskole.

5 Vinterskole.

Skoleplan sendes.

Jorgine Abildgaard. Anna Krogh

Askov Sløjdskele

Efterskole

Maj-Oktober: Piger (14-18 Aar).

November-April: Drengene (14-18 Aar)

Skoleplan og Oplysninger sendes.

POUL VYNNI

Harald Bo Bojesen

Boghandel

A A B E N R A A

Dansk Nellige kultu

A A B E N R A A

JESPER NIELSEN

TRIKOTAGEFABRIK

HERNING

„CIMBRIA“

Tømmerhandel A/S

Aabenraa

Trælast - Bygningsartikler

Støbegods

Tlf. 2006 - 2007 - 2008

Dyckjær & Christensen

Fiskeeksport

Ringkøbing BIBLIOTEK

1. September 1944.

GRAVEN VED BØFFELKOBDEL

Af J. Raben.

*„De vog dem,
vi grov dem
en Grav i vor Have,
lagde dem ved Siden af den alfare Vej.“*

Saaledes skrev Holger Drachmann om Graven ved Bøffelkobbel i Aaret 1877, da han efter et Besøg paa Sundeved og Als udgav sin lille Bog »Derovre fra Grænsen«. Graven ligger i den lille Have foran Huset ud mod Hovedlandevejen Sønderborg-Graasten. Stenens Indskrift beretter, at her hviler to danske Soldater, en Dragon af 4. Dragon Regiment og en Infanterist af 18. Infanteri Regiment, som faldt under Forpostfægtningen den 22. Februar 1864.

Husets Beboere, Jørgen og Katrine Fink, begravede de to Faldne i deres Have, og med rørende Kærlighed har de værnet og pyntet denne Grav i over 40 Aar, indtil deres Død, 1905.

Jørgen Johansen Fink blev født i Varnæs den 11. Juni 1817, hans Hustru var født den 1. Januar 1819 i Dybbøl.

Han blev Soldat i 1842. Ved Krigens Udbrud 1848 blev han indkaldt til 12. Bataillon, i 1849 stod han ved 3. Reservebataillon og var 6. April 1849 med i Kampen ved Ullerup. Den 12. September 1850 deltog han med Hæder i Træfningen ved Mysunde, hvor han blev saaret. —

I disse Krigsaar levede Katrine som ung Pige i sit Hjem i Dybbøl By, hvor hun ligeledes lærte Krigen at kende paa nært Hold. Da Kampen under Slaget den 5. Juni 1848 trak sig ind gennem Dybbøl By, faldt Kuglerne saa tæt i hendes Fødegaard, at hun sammen med de andre fra Gaarden maatte søge Dækning i en Jordgrav, indtil Kampen var forbi.

Den 13. Juni 1854 holdt Jørgen Fink Bryllup. Ægteparret bosatte sig

derpaa ved Bøffelkobbøl, hvor de havde erhvervet den lille Landejendom lige ved Landevejen.

I Februardagene 1864 laa dette Sted imellem de fjendtlige Linier og der fandt flere Forpostfægtninger Sted. Særlig haard var Fægtningen om Besiddelsen af Skoven ved Bøffelkobbøl den 22. Februar. Denne Dag var af Prøjserne bestemt til en større Rekognoscering, hvorved den danske Linie skulde kastes tilbage til Skanserne. Hele den i Sundeved staaende Styrke skulde anvendes til dette Formaal, og den danske Forpostlinjes venstre Fløj omkring Bøffelkobbøl skulde afskæres. Her stod 18. Regiments 2. Kompagni med 4 Feltvagter fra Stenbæk til Landevejen 600 Alen Øst for Nybøl Kirke. Henimod Kl. 7 Morgen aabnedes Angrebet, og Forposterne maatte trække sig tilbage efter tappert Forsvar.

18. Regiments 2. Kompagni mistede under denne Kamp tre Mand foruden Kompagnichefen, Premierløjtnant F. W. Bruun:

Nr. 441 Hans Hansen, Kyse, falden,

Nr. 499 Johan J. Jacobsen, Flensborg, der blev saaret, døde paa et Lazaret i København den 29. Marts og blev begravet paa Garnisons Kirkegaard den 4. April.

Nr. 120 Christen Andersen, Store Linde, fangen og død paa Fæstningen Küstrin (Svindstot) den 8. September, begravet i Küstrin den 11. September 1864. Graven er endnu bevaret.

Regimentets andre Kompagnier har ikke været ved Landevejen ved Bøffelkobbøl, saa den Infanterist, der hviler i Graven, ikke kan være anden end Hans Hansen fra Kyse.

4. Dragonregiment tabte to Mand under Fægtningen ved Bøffelkobbøl den 22. Februar:

Dragon Nr. 103 ved 5. Eskadron, Jens Christensen, faldt, og

Dragon Nr. 47 ved 5. Eskadron, Christen Nielsen, blev saaret og bragtes til Sønderborg Lazaret, hvor han døde den 24. Februar. Han blev jordet paa Sønderborg Kirkegaard den 29. Februar.

I Bogen »Krigen 1864 og de Faldnes Minde« af Vilhelm Cohen, København 1865, i hvilken der findes en saa godt som fuldstændig Tabsliste for alle Hærens Afdelinger, anføres begge Dragoner som »begravede paa Sønderborg Kirkegaard«. — Disse Lister er dog ikke helt paalidelige, der er konstateret flere Fejl i dem. —

Jens Christensen hviler i Graven ved »den alfare Vej«.

Ægteparret i Bøffelkobbøl havde under Kampen søgt Dækning bag Huset, og da de, efter at Skydningen var stilnet af, atter kom udenfor, fandt de de to Faldne. De bar dem ind i Stuen, men Livet var udslukt hos begge. De danske Tropper var trængt tilbage og Huset laa nu

---

Katrine og Jørgen
Fink.

indenfor den prøjsiske Linie. Fink gav Meddelelse til en prøjsisk Officer, at der laa to Faldne i hans Stue, men Ligene blev ikke afhentet. Dagen efter besluttede Fink og Hustru at begrave de Faldne i deres Have¹⁾. Fink gravede Graven, en Karl fra Naboejendommen hjalp at bære Ligene ud. Da der ikke kunde skaffes Kister, bredte Fink Dragonsens blaa Kappe over Ligene. Han forrettede selv Jordpaakastelse, idet han hviskede ud over Graven: »I Jesu Navn, hvil i Fred!« Saa dækkede han Graven til, medens Katrine Fink bad et stille »Fader vor«. over de døde og lyste Guds Fred over dem.

---

1) Holger Drachmanns Skildring i sin lille Bog »Derovre fra Grænsen«, Side 78 er ikke rigtig. Ingen i Huset har set, hvorledes Dragonen faldt.

Nogen Tid efter fik nogle prøjsiske Soldater den Idé, at der under den nylig kastede Jordhob gemtes Værdisager og andet, og trods al Forklaring fra Jørgen Finks Side tog de fat paa at grave Graven op. De fortsatte indtil de naaede Dragonens blaa Kappe. Saa skovlede de Graven til igen og satte et lille Trækors med Indskrift:

„Hier ruhen 2 tapfere Dänen.
Sie fielen am 22. Februar 1864.“

Efter Krigen fjernede Fink det Trækors, Soldaterne havde sat, og den 18. December 1864 rejste han et lille Minde paa de faldnes Grav. Mellem to Træsøjler ved Hovedenden anbragtes en Plade med Indskriften:

HER HVILER 2DE TAPPRE DANSKE
EN DRAGON AF 4DE OG EN INFANT. AF 18DE REG.
FALDNE DEN 22DE FEBRUAR 1864.

Paa hver af Søjlerne laa en Kanonkugle. Paa Pladens Bagside stod følgende Vers, skrevet af Kathrine Fink:

*„Her hviler Danmarks tapre Sønner,
som faldt for Overmagten her;
de slumrer sødt i Gravens Gemme,
dog fjernt fra deres Slægtninger.
I Himlen har de Sejren fundet,
Fredssol for dem er der oprundet.“*

Midt paa Graven anbragtes et Kors med et rundt Midtstykke, ligeledes forsynet med et Vers af Katrine Fink:

*„I Jordens Muld vi har nedsænket
de dyrebare danske Helle,
som slog for Danmarks gamle Ret.
De stod og kæmpede med Ære
Indtil de Helledøden fandt.
Derfor vi Ærens Kranse flette
til Minde for de danske Helle.“*

Dette Kors opbevares i Jørgen og Katrine Finks Mindesamling i Museet paa Sønderborg Slot.

Omkring Graven var sat et Jernstakit og det hele var omslynget af Vedbend. 1900 lod Krigsministeriet, efter at det havde erhvervet Gravpladsen som Ejendom, sætte en Granitsten med Indskrift:

„MINDE OVER 2 TAPRE DANSKE SOLDATER AF 4. DRAGONRGT. OG 18. INFANTERIRGT., SOM FALDT VFD BØFFELKOBEL 22. FEBRUAR 1864 OG JORDEDES
I DENNE HAVE.

*Fjendehaand brød deres Livsens Veje,
Vennehaand redte det sidste Leje.“*

Senere er en ny Tavle anbragt foran Stenen:

DRG. JENS CHRISTENSEN
 FRA SPJELLERUP
 INF. HANS HANSEN
 FRA KYSE.
 BEGGE FRA SJÆLLAND

Hos de to Faldne har man tilsyneladende ikke fundet noget, der kunde tjene til en Identificering af Ligene, og der hengik en Aarrække før Spørgsmaalet dukkede op: Hvem er de to Faldne?

Der blev skrevet i Aviserne om Graven i Haven, om den Dragon og Infanterist, der hvilede der, og om Finks kærlige Pleje af Graven.

I Marts 1868 modtog Jørgen og Katrine Fink følgende Brev fra den faldne Dragons Enke:

»Kjære elskede Venner.

Da her idag er blevet mig forklaret saaledes, at ved Dybbøl i Johan Jørgens (skal være Jørgen Johansens) Have skulde være en Dragon og en Infanterist begravet, om hvis Grave Johan Jørgensen

har ladet sætte en Jern Gittervæg om. Tør jeg spørge Eder, kjære Venner, om Dragonens Navn og Nummer, Regiment og Eskadron og hans Dødsdags Datum? Jeg har Haab om, at det er min kjære elskede Mand, som blev skudt i sidste Krig. En lille Sølvkasse hvori to Lokker Haar var, den ene Lok af mig, den anden af hans lille Datter. Uden paa Sølvkassen stod »Erindring«, (havde han hos sig).

Kjære Venner, nu vil jeg bede Eder, om I snarest mulig vil skrive til mig herom som jeg har skrevet — er det nu min Mand, der er begravet hos Eder, da vil jeg og nogle af Familien aflægge et Besøg hos Eder. Far vel; Lev vel, kjære Venner.

Min Adresse er til Parcellist Christoffer Jacobsen i Store Uberup pr. Sorø.

Inger Marie Christensen født Hansen.

Inger Marie Christensen fandt sin Mands Grav og aflagde kort efter Besøg i Bøffelkobbøl. Flere af Christensens Familie opsøgte Graven, og disse Besøg førte til et varigt Venkab mellem Finks og den faldnes Efterladte. I de Breve, som endnu opbevares i Finks Mindesamling paa Sønderborg Slot, skriver Katrine Fink og Inger Christensen »Kære« og »hengivne Søster« til hinanden. Det sidste foreliggende Brev fra Inger Christensen til Katrine Fink, dateret 16. Februar 1890, har Overskriften »Kjære Søster«. Inger fortæller om en svær Operation, hun har gennemgaaet, at da hun laa paa Operationsbordet, »da var mine Tanker hos dig, kjære Søster, som saa trofast har prydet min Mands Grav i 26 Aar. Jeg tænkte, at Timen var kommet, at jeg og min Mand skulde samles hos vor Gud og Fader i Himmelen, men Tiden var ej endnu inde«. — —

Endnu til Finks Guldbrøllup, den 13. Juni 1904, sender den faldne Dragons Broder, Gaardejer Anders Christensen i Spjellerup, Familiens Hilsen og Tak til Gravens trofaste Værgere. —

De sidste Breve, Dragon Jens Christensen i 1864 sendte til sin Hustru og Broder, opbevares i Finks Mindesamling og lyder:

Midsunde d. 3. Februar 1864.

Elskede dyrebare Kone.

Jeg har bekommet Dit Brev og Pengene, det gjør mig meget ondt, at jeg ikke har kunnet skrive Dig til før, da jeg meget godt ved, Du er bekymret for mig, nu da Krigen er begyndt. Men det skal Du ikke være, kjæreste Inger, thi vil Vorherre bevare mig, saa har det ingen Nød, og er det hans Villie, at jeg skal falde, saa vil han ogsaa nok sørge for Dig og den lille Marie. Og han kan forsørge Eder langt bedre, end jeg er i Stand til. Lad derfor ikke Modet synke, min Elskede, vel synes det, som om Du var rent forladt i Øjeblikket, men kjæreste dyrebare Inger, Du er ikke saa forladt,

som synes, thi den Gud, som styrer alt, han vil ikke glemme Eder, I to Kjære. Du kan tro, kjæreste Inger, at mine Tanker er hos Dig, ligesaa ofte som der er Lejlighed til det, men naar Kuglerne piber om Ørene, saa maa man tænke paa sig selv, saalænge det varer.

Kjæreste Inger, Du maa aldeles ikke tro, at jeg er ulykkelig, fordi jeg er i Fare. Nei, tværtimod er jeg ganske rolig til enhver Tid, og jeg er aldeles ikke bange for at dø, hvis det er Hans Villie, men med hans (Villie) haaber jeg ganske vist at komme hjem til Eder igjen. Vi har slaaet med Prøjerne i 3 Dage, men i Dag har vor Eskadron ikke været med, vi har mistet 2 Mand. Igaar faldt der 200 af Danske og 700 af Prøjerne²⁾. Vi sloges ved Misunde og hele Byen brændte af. Idag gaar det løs ved Slesvig. Nu maa jeg ende min Skrivelse, thi Tiden er knap og Lejligheden er daarlig. Saafremt der er Lejlighed, skal jeg skrive igjen. Lev vel I to Elskede og skriv Jens Christensen snart til«.

Dragon Jens Christensen har ikke faaet Lejlighed til at afsende Brevet. Tilbagetoget fra Danevirke var Skyld deri. — 4. Dragonregiment ankom til Als og blev indkvarteret i Brandsbøl den 11. Februar. Paa samme Brevark fortsætter han under Dato

Brandsbøl, den 11. Febr. 1864

Dyrebare elskede Inger.

Du kan tro, at det har smertet mig meget, at jeg ikke har kunnet skrive til Dig før, da jeg ved, det har forvoldt Dig saa stor Sorg, men det har ikke været mig muligt at faa Lejlighed til at skrive før, da vi bestandig har flakket omkring og slaaedes med Prøjerne lige til i Aftes. Vi er nu kommet til Als, her har vi Ro, og derfor iler jeg med at lade Dig vide, at jeg, Gud være lovet, er rask og sund og har modtaget de 5 rdl., som Du sendte mig, hvorfor jeg takker Dig meget. Kæreste Kone, lad mig se at Du ikke sørger for meget, thi med Guds Hjælp kommer jeg nok hjem til Eder igjen. Det er frygteligt at se, som det gaar til herovre, men nu er man snart vant til det, saa man ikke tager sig stort af det. Min Hest har faaet en Kugle i Halsen, men det gør den ikke videre noget, jeg har redet paa den hver Dag.

Elskede Kone, Du maa ikke sørge for mig, thi jeg er ikke saa ulykkelig, som Du tror. Husk paa, der er en Gud, som styrer alting, og han vil ikke glemme hverken mig eller Eder. Er det hans Villie, at jeg skal falde, saa vær forvissat om, at han vil forsørge dem, jeg efterlader mig, og han kan gjøre det langt bedre, end jeg vilde være istand til. Denne Tanke, min Elskede, den opliver bestandig mit Mod, og den vil ogsaa trøste mig i mit sidste Øjeblik, hvis jeg skal dø herovre, men jeg haaber dog ganske vist at komme hjem til Eder igjen.

2) Det samlede Tab paa den danske Side (Faldne, Saarede, Fanger og Savnede) var 141 Mand, paa prøjsisk Side 199 Mand.

Jeg vil nu ende min Skrivelse for denne Gang og mit inderligste Ønske er, at Du nu, allerkæreste, og vor lille Marie begge to maa være bestandig raske og lykkelige, samt at den lykkelige Dag snart maatte oprinde, da jeg atter kunne omfavne Eder og leve sammen med Eder.

Lev vel og kys Din lille Marie fra mig, endnu en Gang lev vel. Det ønsker Jeres trofaste Mand og Fader

Jens Christesen.«

Dette Brev var den sidste Hilsen, Hustruen modtog fra ham. Fire Dage før sin Død, da han igen i to Dage laa i Kvarter i Brandsbøl, skrev han følgende Brev til sin Broder, Gaardejer Anders Christensen i Spjellerup:

Brandsbøl, d. 18. Februar 1864.

Kjære Broder.

Jeg har først i Dag modtaget Dit Brev af 23. December tilligemed de 5 Rbd., som Du sendte mig, hvorfor jeg takker Dig meget. De var ligesaa kjærkomne nu som de havde været dengang, hvis jeg havde faaet dem strax. Jeg skal nemlig sige Dig, at Postvæsenet har været gaaet rent overstyr, men nu er der oprettet et Feltpostkontor, og hvad der kan bringes tilveje fra det forrige Kontor, bliver nu besørget med Feltposten. Men jeg har bragt i Erfaring, at der er sendt to Pakker med Breve herover til mig, som jeg formodentlig aldrig faar, da Prøjerne nu er i Slesvig. Hvem der har sendt dem og hvad de indeholdt, ved jeg ikke, det er kun tilfældigt, at jeg har faaet at vide, at de er sendt herover.

Du skriver, at Du haaber snart at se mig hjemme, men desværre, dette Haab er allerede tilintetgjort. Du kan tro, kjære Broder, at her er andet at tænke paa end at rejse hjem. Jeg har allerede hørt mange Hundrede Kugler pibe om Ørene paa mig, men endnu har dog ingen ramt mig. Derimod har min Hest faaet en i Halsen, men heldigvis traf den hverken Sener eller Aarer, saa den allerede er kommen sig igjen. Det var nemlig den første Dag, da de rykkede over Ejderen og der var jeg paa Vagt. Siden denne Dag har jeg været med hver Dag, med Undtagelse af, at vi herovre paa Als har været to Dage før, og nu har vi været her to Dage igjen.

I Nat eller i Morgen venter vi at komme over til Dybbøl, for at tage fat igjen, thi der slaaes raskt derovre igjen i Dag.

En Morgen lige i Dagingen blev vi temmelig haardt forfulgt af de sorte Husarer nede ved Gravensteen; der havde jeg det Uheld, at min Hest faldt med mig lige foran Fjenden. Jeg slog mig slemt og kunde kun røre den ene Haand, men der var ikke Tid til at tænke paa det, thi Østerigerne var ikke længere borte, end vi kunde se dem, uagtet det ikke var blevet lyst endnu og mit Sadelstøj gik en hel Del itu førend Hesten slap op, thi den kom ned i Vejgrøften og jeg laa under den. Jeg maatte da ganske roligt holde og sadle

om. To af mine Kammerater maatte hjælpe mig op paa Hesten, for at jeg kunde komme med. Det er ikke nogen behagelig Stilling, saaledes at staa og pusle med noget lige foran Fjenden, men ved saadanne Lejligheder lærer man at blive koldblodig. Det var da ogsaa heldigt, at jeg blev færdig, før de naaede os. Da jeg havde redet en Times Tid og det blev lyst, begyndte jeg ogsaa at komme mig lidt, jeg havde kun slaaet Fingrene itu paa den højre Haand, og saa var jeg meget øm i den højre Side; men nu er jeg fuldkommen rask igjen.

Det er mig kjært, at Moder ikke har vidst det før, men nu har hun vel sagtens faaet det at vide. Jeg ved godt, at hun sørger meget derover. I hilser nu allesammen paa det kjærligste

J. Christensen.“

Før dette Brev er naaet hjem, har Dragonen allerede hvilet i sin Grav i Haven ved Bøffelkobbøl.

Menig Nr. 441 Hans Hansen, Kyse, 18. Regiments 2. Kompagni anføres i Cohens Tabliste som »savnet den 22. Februar ved Dybbøl, begravet sandsynligvis paa Sønderborg Kirkegaard den 25. Februar«.

Paa Sønderborg Kirkegaard blev den 25. Februar jordet 11 Mand af 18. Regiment, som faldt den 22. Februar. Disses Navne kendes. Regimentet havde i Fægtingen, foruden Kommandøren for 2. Kompagni, Premierløjtnant F. W. Bruun, der faldt ved Landevejen lidt øst for Bøffelkobbøl, 12 Døde, den 12. er altsaa Hans Hansen, Kyse.

Oberstløjtnant Emil Neergaard, der siden 1880 var Chef for 18. Bataillon, har ved omfattende Undersøgelser i Sagen i Aarene 1885-87 konstateret, at det er Hans Hansen og ingen anden, der hviler i Graven sammen med Dragon Christensen.

Hans Hansen havde tre Brødre, der alle var med i Felten 1864. Den ene af dem, Nicolai Hansen, Kyse, sendte 1878 følgende Brev til Katrine Fink:

Kyse, den 26. September 1878.

Gode Kathrine M. Johansen.

Da jeg i »Næstved Tidende« fra Lørdag den 21. September 1878 er bleven oplyst om 3 faldne Soldater af 18. Regiment, som er ført som savnet — — — Da den Efterretning er kommet fra Dem, gode Kathrine Johansen, saa undlader jeg herved ikke at tilskrive Dem disse faa Linier. Grunder sig paa at Hans Hansen, Kyse var en Broder til mig. I Avisen er de tre Navne opgivet saaledes: Menig Jens Andersen, Vissendrup, 2. Kompagni Nr. 102: Menig Christen Andersen, Store Linde, 2. Komp. Nr. 441: Menig Hans Hansen, Kyse.

Min Broders Adresse var: Hans Hansen, Kyse, 18. Regiment 2. Kompagni, Nr. 441.

Den 22. Februar om Morgenen dannede hele den Deling Feltvagten, som han var med i, ved Bøffelkobbøl Skov, men hele Delingen blev taget til Fange paa 3-4 Mand nær, og derimellem var Hans Hansen.

Vi ser i Avisen, at De og Deres Mand haver begravet en Dragon og en Infanterist af 18. Regiment, men De ved ikke, hvilken af de 3 Infanterister det er, som heller ikke er godt for Dem at vide, for i de Dage havde De nok at gøre med at passe paa Dem selv. Det glæder mig at høre, at De og Deres Mand har været saa brave imod de faldne danske Soldater og er Dem taknemmelig for den Gjerning. Hans Signalement kan det vel sagtens ikke hjælpe, jeg spørger Dem om, da det nu er saa længe siden. Den 22. Februar stod jeg og en Broder til i Sønderborg, vi var 4 Brødre med i Krigens 1864. Hans Hansen var den yngste af os. Vi var to som var paa Forpost den 24. Februar, jeg var paa Forpost i Nærheden af Frydendal Kro.

Jeg beder Dem om De kan opgive mig nogle Kjendetegn paa den Infanterist. Han havde en Vest paa med mærkelige Knapper i. Jeg ser i Avisen, at han var i Besiddelse af en Læderportemonnais med 3 Rbd. i. Hvilken Pung han ejede er os ikke klart, Penge havde han ikke mange af. Vi vil gjerne sende Dem hans Portræt, dersom De der kunde erindre noget.

Dem og Deres Mand hilses fra hans gamle Moder, 5 Brødre og en Søster.

Slutter mine Linier i det Haab, at De vil skrive os til, gode Kathrine Johansen.

Ventlig Hilsen   NIKOLAJ HANSEN
Kyse pr. Næstved paa Sjælland.“

Jørgen Fink sendte Pengepungen til Kyse, men Broderen kunde ikke sige, om den havde tilhørt den Faldne. Oberstløjtnant Neergaard havde imidlertid fortsat sin Efterforskning i Spørgsmaalet. Han havde af Jørgen Fink faaet en Beskrivelse af de Sølvknapper, den Faldne havde paa sin Vest, som Nikolaj Hansen ogsaa nævner i det gengivne Brev. De var smaa blanke Knapper med en lille Spids i Midten — Oberstløjtnanten korresponderede videre om Sagen med Nikolaj Hansen, som synes at være blevet overbevist om, at det er hans Broder, der hviler i Graven.

Den 11. Juni 1887 skriver han til Fink og Hustru bl. a.: »Efter de Oplysninger jeg har faaet af Oberstløjtnanten har jeg faaet Indtrykket af, at det er min Broder, der ligger i Deres Have — — — at han laa begravet i Sønderborg (som det nævnes i Cohens Tabslist) har jeg aldrig troet af den Grund, at om de Faldne, som kom i vore egne Hænder, vilde der være givet Oplysning og de vilde ikke være bleven ført som savnet.« —

I godt 40 Aar har de »Gamle ved Bøffelkobbøl« som de tilsidst kaldes, røgtet Graven. »Det er jo vore Døde«, sagde Katrine saa ofte. — Hun døde den 2. Januar 1905.

Jørgen Fink modtog en Mængde Breve i 'Anledningen af Hustruens Død, bl. a. ogsaa følgende Skrivelse fra daværende Krigsminister Madsen:

Kjøbenhavn, den 5. Januar 1905.

Hr. Jørgen Johansen Fink,

Veteran fra Krigen 1848-50.

I Anledning af det Tab, de har lidt ved Deres Hustrus Død, udtaler jeg for Dem Forsikringen om min hjerteligste Deltagelse, og samtidig beder jeg Dem henlægge en Krans, der vil blive Dem tilsendt fra mig, paa den afdødes Kiste, som et Udtryk for den Taknemmelighed jeg føler for den utrættelige Trofasthed og Kærlighed, hvormed Deres Hustru og De har fredet om Krigergraven i Deres Have.

Med venlig Hilsen Deres

(sign) V. H. O. Madsen, Krigsminister

Samme Aar, den 8. August, døde Jørgen Fink, 88 Aar gammel. Begge hviler paa Nybøl Kirkegaard.

NOGLE MEDICINSKE TAL FRA NORDSLESVIG.

Af amtslæge dr. med. H. Lausten-Thomsen.

Krig fører altid sygdom med sig; i gamle dage var det pest og kopper. Endnu i krigen 1870-71 skal den franske hær have mistet flere soldater af kopper end for fjendens våben. Det er et af vor tids store fremskridt, at de fleste af den slags sygdomme nu holdes borte, også når mennesker dræber hverandre i krigens tjeneste. De kæmpende hæere er indsprøjtede og vaccinerede både imod den ene og den anden sygdom. Naturligvis smittes soldater, når de i fremmede lande kommer ud for smitteformer, der ikke kendes i deres hjemstavn: koldfeber, plettyfus og andre sygdomme, der er sjældne eller helt ukendte i Vesteuropa, får pludselig ny betydning for landene.

Men ogsaa folket hjemme kommer ud for ny smitte, levekårene ændres på mange områder. Der kan være grund til at nævne, hvorledes det er gaaet Nordslesvig, de tre sønderjydske amter, efter sidste krig og indtil i dag.

Folketallet er vokset jævnt. Det var 1921: 163 650; 1922: 165 200; 1938: 186 000; 1942: 192 900; 1943: 192 200.

Tallet på levendefødte var 1921: 4270 eller 26,1 for hvert 1000 mennesker (promille); 1922: 4064 eller 24,6 promille; 1938: 3758 eller 20,2 promille; 1942: 4281 eller 22,6 promille og 1943: 4191 eller 21,8 promille.

Mindre end et år gamle døde der 1921: 285 eller 6,6 for hvert 100 levendefødte; 1922: 308 eller 7,5 ‰; 1938: 213 eller 5,6 ‰; 1942: 205 eller 4,7 ‰; 1943: 144 eller 3,4 ‰.

Det er overordentlig talende og smukke tal, og ved sundhedsplejerskernes hjælp i Haderslev, Sønderborg og Åbenrå tør vi håbe, at disse tal bliver endnu mindre. Især da, om det lykkes at få sundhedsplejerskernes virksomhed udvidet ogsaa til andre egne af Nordslesvig.

Der døde i alt i området i 1921: 1817 eller 11,1 for hvert 1000 mennesker; 1922: 1951 eller 11,9 promille; 1938: 1794 eller 9,43 promille; 1942: 1761 eller 9,1 promille og 1943: 1728 eller 9 promille. Man vil

lægge mærke til, at fødselsoverskudet, forskellen mellem levendefødte og døde er større end befolkningstilvæksten; der udvandrer flere fra området, end der tilvandrers andensteds fra.

Af akute smitsomme sygdomme er det difteri, den slemme halssyge, og kønssygdommene, det er interessantest at følge. Der var i de tre nævnte år 1921: 765, 1922: 451, 1938: 24 tilfælde af difteri, for 1942 har jeg ikke tallet; 1943 var der 191 tilfælde, hvoraf 43 ramte børn under 15 år. Samme år døde der 19 mennesker af difteri, deraf var 7 børn. Der er ingen tvivl om, at landsdelen har været udsat for en voldsommere smitte end tidligere i mange, mange år. Det taler i høj grad til befolkningens ære, at indsprøjtningerne mod denne sygdom i de sidste år har kunnet udføres i så stor udstrækning, at difteri hos os har mistet sit særpræg som børnesygdom.

Kønssygdomme tager altid til i tal i krigstider. Efter sidste krig var tallet på kønssygdomme højere i Sønderjylland end nogen sinde før. I Sundhedsstyrelsens medicinalberetning for den danske stat for året 1921 hedder det:

»Som sædvanlig er det største Antal Syfilistilfælde i Forhold til Folketallet anmeldt i København, dernæst kommer Byerne i Sønderborg og Aabenraa Amtslægekredse, Aarhus og Byerne i Tønder og Haderslev Amtslægekredse. Paa Landet anmeldtes flest Tilfælde i Forhold til Folketallet i Aabenraa, Sønderborg, Tønder, Aalborg, Odense, Aarhus og Haderslev Amtslægekredse«. Tallet på syfilis i dette år var 189 og året derefter 187. Da har byerne i Sønderborg amtslægekreds endogså flere anmeldelser af syfilis i forhold til folketallet end København. Denne store udbredelse fører til oprettelsen af Ehlershjemmet for børn med medfødt syfilis. Så svinder tallet jævnt år efter år. 1938 meldes der kun 5 ny tilfælde af syfilis, man taler allerede om igen at nedlægge Ehlershjemmet; men så bringer krigen en ny og uhyggelig stigning. 1942 meldes der 13, 1943: 24 ny tilfælde, og i indeværende år vokser tallene voldsomt. Alene i Aabenraa lægekreds meldes der i årets første halvdel 40 ny tilfælde. Da dette skrives, er der 30 børn paa Ehlershjemmet. Det ser ud til, at dette sygdomstal i 1943 når tallene fra 1921 og 1922.

Af gonorrhoe meldtes 1921: 355; 1922: 407; 1938: 213; 1942: 388; 1943: 689 tilfælde. Det er fuldkomment ligeløb med tallene for syfilis.

I sammenhængen kan det nævnes, at medens der i 1921 og 1922 var 11 og 5 tilfælde af drankergalskab (delirium tremens), meldtes der intet tilfælde hverken i 1942 eller 1943.

Tuberkulose-tallene må der tages på med stor forsigtighed. Tuberkulosevognens undersøgelser har afsløret en hel del tilfælde i Haderslev

og Tønder amter, mest i Haderslev, hvor undersøgelserne er nået længst ud. Det har sin store hygiejniske værdi; men det volder også, at de meldte tals vækst ikke uden videre fortæller om, at tuberkulosen tager til. Pålideligere er dødstallene. Der døde i 1921: 100 mennesker af tuberkulose, 6,1 for 10 000 mennesker; 1922: 154 eller 9,38 for 10 000; 1938: 71 eller 3,8 for 10.000; 1942: 54 eller 2,8 og 1943: 61 eller 3,17 for hver 10 000 mennesker. Det tyder på, at krigens kår endnu ikke har voldt nogen stærkere udbredelse af sygdommen; men vi må på ingen måde slappe af i kampen mod tuberkulosen.

En krigssygdom, mere måske end nogen anden, er fnat (scabies). Den havde stor udbredelse efter sidste krig, i 1921: 2198 og 1922: 1433 tilfælde. Så kom den gode sæbe igen, så steg renligheden og den personlige hygiejne. Meldepligten for fnat syntes unødvendig og ophævedes. Men med den ny krig kom sygdommen igen. 1943 meldes der atter 2477 tilfælde af fnat. Det er dog nok den sygdom, vi hurtigst får bugt med, når vi igen når til fred og gode forhold. Det ske snart!

Samleren.

FRA TREÅRSKRIGENS TID.

Af Cl. H. Friis, Løgumgaard.

En Sag om to brune Heste.

Ved Krigsudbruddet i 1848 havde Beboerne i Ellum og Gaardbylang (Løgumkloster Landsogn) købt to Heste, som de stillede til Raadighed for den danske Hær. Men inden de fik dem afleveret, blev Egnen besat af tyske Tropper, der straks rekvirerede Hestene. Det vilde Beboerne nu ikke godvilligt finde sig i, og de klager derfor til Bestyrelseskommissionen i Flensborg, en uvildig Kommission, der skulde dømme i Stridigheder de krigsførende Parter imellem. Nogen mundtlig Overlevering om denne Sag kender jeg ikke, men efterfølgende Aktstykker fra Landsarkivet givet ret god Oplysning, selv om de ikke meddeler noget om Sagens Afslutning.

I en Skrivelse fra Amtsforvalter Harbo i Løgumkloster til det tyske Krigsdepartement meddeler han, at Egnens Bønder har købt to gamle

brune Heste ved frivillige Bidrag som en Gave til den danske Hær, forinden Besættelsen af tyske Tropper. Hestene blev rekvirerede af v. d. Tanns Tropper og efterladt i Amtsforvalterens Stald. Nogle Dage derefter har en Oberstløjtnant Kock rekvireret den ene af dem til en Rejse til Slesvig. Han lovede at tilbagelevere den inden 6 Dage, hvad han dog ikke gjorde. Nu spørger Amtsforvalteren, om han skal sælge dem ved offentligt Opbud, eller hvor han skal aflevere dem. Man vurderer begge Heste til 60 Rdl. Schlesw. Holst. cour.

Han faar en Besked om at levere Hesten til Rensborg, og ved Licitation af 21. Maj 1848 lejer han en Mand hertil for 14 M.

Hvorvidt de retmæssige Ejere af Hestene har protesteret eller klaget straks, meddeles der intet om, men efterfølgende Klage er først dateret den 7. Maj 1850, altsaa to Aar efter. Maaske dog Krigsbegivenhederne har hindret dem.

Klagen lyder saaledes:

Til den høje Bestyrelseskommission i Flensborg.

Kort efter Oprørets Udbrud købte vi Bolsmænd i Ellum og Gaardbylang et Par Heste, som vi stillede til den kgl. danske Armé, dog kun som Laan, paa Grund af, at vi paa den Tid ej vidste, hvorvidt vi kunde inlade os og vise os som den danske Konges Undersaatte.

Da den danske Armé rykkede tilbage fra Slesvig, indfandt Karlen sig og leverede os Hestene. Saa gerne vi end vilde, var det os dog ikke muligt paa denne Tid at bringe dem til vor elskede Konges Disposition, da vi straks derefter blev omgivet af tyske Bajonetter.

Formodentlig Høvdingerne for denne Røvertrop, som var indkvarteret i Løgumkloster, kom ridende den ene paa respt. A. C. Müllers og den anden paa respt. Købmand Christ. Samuelsens Rideheste, begge i Løgumkloster, og opfordrede os til at udlevere Hestene til dem. Vi maatte give efter, da vi frygtede for Overmagten, og udleverede dem altsaa de to bemeldte Heste, af hvilke den ene kort derefter blev overladt til en tysk Friskaremand, den anden blev derimod ved Licitation af Amtsforvalter Harbo sendt til Flensborg.

Hvo eller Hvem, der har givet Oprørerne Anvisning paa vore omtalte Heste, vide vi ikke bestemt — gør heller intet til Sagen — men formodentlig have de tysksindede i Løgumkloster gjort det.

Det synes os ikke mere end ret og billigt, end at forlange Erstatning for dette mod os udøvede Ran. Under disse Omstændigheder tillader vi os den underdanigste Bøn: At den høje Bestyrelseskommission vilde godhedsfuldt underrette os om, hvor vi have at henvende os for at bekomme Erstatning for det os tilføjede Tab af de to Heste.

Ellum og Gaardbylang den 7. Maj 1850.

Underdanigst. I eget og øvrige Bolsmændenes Navn: *Peter Andersen, Hans Mathiesen, Nis Petersen, Jørgen Nissen, Enevald Nicolajsen, Christian P. Andersen, Christian Låusten, Hans Christensen, Hans Mikkel- sen, Lydik Brodersen, Chresten Brodersen, Hans Petersen Schmidt, Ja- kob Hansen Petersen, Peter Chr. Schmidt, Hans Nielsen, Claus Johan- sen Friis, Peter Hansen Top, Hans Nissen.*

Denne Klage blev d. 11. Juni 1848 tilstillet Amtsforvalter Harbo. Men her anføres ogsaa Navnene Jens Roager og Christian Koch.

Til Sønderjydsk Maanedsskrifts Abonnenter!

1. *Historisk Samfund for Sønderjylland* har lige udgivet: *Troels Fink og Johan Hvidtfeldt: Vejledning i Studiet af Sønderjyllands Historie*, der koster 8,00 i Boghandelen, men som Samfundets Medlemmer kan faa for 4,00 Kr. og *Medlemmer af Grænseforeningen* for 5,00 Kr.
2. Om kort Tid foreligger et Værk om *Varnæs Sogns Historie* udgivet af Varnæs Sogns Danske Samfund og skrevet af en Række kyndige Folk. Dele af det har været trykt i Sønderjydsk Maanedsskrift. Det vil i Boghandelen koste Kr. 7,00, men *Abonnenter paa Sønderjydsk Maanedsskrift* kan ved Henvendelse til Kontrolassistent Lauersen, Bovrup, købe det til en *nedsat Pris* af Kr. 5,00.
3. Øjeblikkets Papir- og Trykkeforhold tvinger os til at bruge lidt tyndere Papir end hidtil og til i Regelen ikke at overskride 16 Sider i hvert Numer.

Sorø Amtstidende

Dagligt Gennemsnits-Oplag for 2. Halvaar 1943 if. Dansk Oplagsk. **16.463 Eksemp.**

Akциденstrykkeri, Lystryksanstalt, Clichéfabrik, Bogbinderi

Hovedkontor: **Slagelse**, Telf. 2000.

Hovedstadskontor: Axeltorg, Telf. Palæ 4758.

Bornholms Avis og Amtstidende

Telefon

136 - 636 - 836 - 936

HEJMDAL

Landsdelens Blad

Ajdske Tidende

Oplag:

Hverdage ca. 21.000 Eksp.

Syd- og Sønderjyllands største Blad.

Søndage ca. 23.300 Eksp.

Grenaa Folketidende

Djurslands ældste, største og mest udbredte Blad

Fyns Tidende

Dagligt gennemsnitligt Oplag for 2. Halvaar 1943 **28.162 Eksp. netto** iflg. Dansk Oplagskontrol.

Roskilde Dagblad

Byens og Egnens Blad
Søger De Husassistent eller anden Medhjælp, da averter i Roskilde Dagblad. Søger De Plads i Nærheden af København, faar De den bedst gennem en Annonce i Roskilde Dagblad. Vort Trykkeri leverer Tryksager af enhver Art. Telefon Roskilde 601 (2 Linier).

Fyens Stiftstidende

ODENSE

Holbæk Amtstidende Odsherreds Tidende

Enhver Bilist kender Holbæk Amts gode Veje — enhver Annoncør kender den gode Vej til Kunderne i Holbæk Amt, Telefon Holbæk 71 Telefon Nykøbing 7

Aalborg Stiftstidende

Nordjyllands største Dagblad

TEKSTILFABRIK

Import En gros

Herring.

Carl M. Cohr's

Sølvvarefabriker

Aktieselskab

Fredericia

Aktieselskabet

SIMON BRØND & CO

Barnevognsfabrik

Vejen

VEJEN

TRÆLASTHANDEL

Aktieselskab

Telefon 4

Haderslev Amts aut. Destruktionsanstalt

Telefon Hammelev 32.

Selvøde og syge Dyr afhentes overalt i Distriktet.

Tønder Mejeri

Telefon 186

BIBLIOTEK

DANSK MASKINPLAG ^{A/S}

(JØRGEN M. HANSEN)
Aabenraa - Telf. 2044

Sønderjyllands ældste og største Specialforretning i Maskiner
for Landbruget.

AKTIESELSKABET

SKARREHAGE MOLERVÆRK

Nykøbing Mors

Midtjyllands Ægeksport

v/ A. Tornvig-Jensen

Brande

Brunkul købes og sælges.

Telefon 84 og 185

IKAST SKAANERFABRIK

P. Chr. Mikkelsen

IKAST

GRAM

KOLEANLÆG

Brødrene Gram ^{A/S}

Vojens

HUSK VORE CISTERNER

»Phønix Model 33«, »Idcal 1935« og

»Phønix-Duplex« (dobbeltskyllende).

Maskinfabriken Phønix Odense

Bornholms Maskinfabrik, Rønne

Jernstøberi, Maskinfabrik, Bygningsstøbegods

Vestergaard Poulsen

TRIKOTAGEFABRIK

Telf. 117

IKAST

DIPLOM-IS.

Haderslev Telef. 1160

Vejen Telef. 3

Kirkegaard & Co A/S

Trikotagefabrik

HERNING

Hovedkontor:

Selskabets Ejendom

Vesterbro 18 . Aalborg

ASMUS HANSEN

Kolonial- og Kortevarer
en gros

Haderslev

Smith & Co. ^{A/S}

Cykler og Cykledele
en gros
ODENSE

Carl J. Ulrich & Sø

Aktieselskab

Haslev - Telefon 600

Aktieselskabet

Dampmøllen i

Nykjøbing p. F.

Poul Pedersen

Landsretssagfører

Vejle

Aktieselskabet

Skive Markfrøkontor

Frøavl - Frøhandel

Skive.

Telf. 94. 2 Lin

Marie Christensen

Hjemmebageri & Conditori
med Thesalon

Bispetorv - Aarhus
Telefon 1939 - 322

SLEGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

¹/₃ J. JUNGET

Træbearbejdningsmaskiner

Telefon 36

HERNING

AKTIESELSKABET

HAGEN & SIEVERTSEN

ODENSE

GRUNDLAGT 1851

Nordisk Trikotagefabrik

Haderslev

**Støt de
sønderjydske Indsamlinger**

Smith, Mygind & Hüttemeier

Aktieselskab

Maskinfabrik og Jernstøberi

Nørrebrogade 66-68 — København

CARL FAABORG

Kolonial en gros

HADERSLEV

¹/₃ Chr. Boldsen's Eft.

RANDERS

Telf. 19.

Støt de

sønderjydske

Indsamlinger

A. B. C.

Skive Kaffe-Risteri

Aktieselskab

SKIVE

Ove Kofoed

Engrosforretning

Telf. 189

NEXØ

Svaneke og Omegns

Korn-Foderstofforening

Svaneke

Oskar Lorenzen

Guldsmed

Nexø

**Bornholms
Andels-Hørfabrik**

A. m. b. A.

Tlf. 277 — Aakirkeby

Giro 21936

I. B. Bruun & Søn ^A/_s

Nykøbing F.

Maskiner for Træindustrien.

Poul Clausen

Brørup - Telf. 179

Stole og Møbler

Lyngby Cementstøberi

C. M. NIELSEN

TELEFON 330

Fremvej 1b. Gyldendalsvej

Jørgen Storm

Kolonial en gros

og Ægekspor

Herring BIBLIOTEK

Historisk Samfund for Sønderjylland

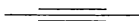
udgiver „Sønderjydske Aarbøger“ III. Række, og „Sønderjydsk Maanedsskrift“.

Redaktionsudvalg for „Sønderjydske Aarbøger“ bestaar af Lausten-Thomsen, Hans Lund og Johan Hvidtfeldt. Lausten-Thomsen og Cl. Eskildsen danner Redaktionsudvalg for „Sønderjydsk Maanedsskrift“.

Medlemsbidraget er 5 Kroner aarlig eller mindst 100 Kr. én Gang for alle. Medlemmerne modtager „Sønderjydske Aarbøger“ *gratis*. „Sønderjydsk Maanedsskrift“ kan bestilles hos Posten og koster 1 Kr. 65 Øre fjerdingaarligt. I Boghandelen eller bestilt hos Cl. Eskildsen koster det 1 Kr. 50 Øre frit tilsendt. Indmeldelser i Historisk Samfund modtages af alle Bestyrelsesmedlemmer. *Opkrævningen af Medlemsbidraget* sker ved Tilsendelsen af 1. Halvbind af Aarbøgerne.

Ældre Aargange af „Sønderjydske Aarbøger“ kan, for saa vidt de haves, faas mod Betaling af tilsvarende Medlemsbidrag: 5 Kr. for en hel Aargang, 2 Kr. 50 Øre for et Halvbind + Porto.

Ogsaa *Festskriftet til H. P. Hanssen* faas af Medlemmerne for 5 Kr. + Porto, saa vidt Oplaget rækker.

HORSENS HAVN

- ◆ *Mange moderne Stykgodskraner.*
- ◆ *7,00 m Vanddybde.*
- ◆ *Havnen kan besejles Dag og Nat.*
- ◆ *Store Arealer ved Kaj og Jernbanespor ledige til Udleje.*

A/s Graasten Kornimport

Mel-, Korn- og Foderstofforretning

Hans Jensens Eff. Trikotagefabrik

I K A S T

Aktieselskabet

Holbæk Maskinfabrik

Originale Holbæk Tærskværker og Halmpressere

Haderslev Klædefabrik

M. Schaumann

HADERSLEV

Holbæk Amts Andels-Svineslagteri

HOLBÆK

Aktieselskabet

Glud og Marstrands Fabriker

Uplandsgade 20

DANIA

GASAPPARATER

OG GASOVNE

Mest besparende Fabrikat

A/s Kulkompagniet

A/s De forenede
Kalkværker

Thisted

Thisted

Andels-Svineslagteri

Morsø Textilfabrik A/S

Telefon 575 (2. Linier)

Nykøbing Mors

Hede Niensens Fabriker A/S

Cykler - Cykledele - Radio

Horsens

P. Juhl Nielsen

Entreprenør

Tlf. 213

Gl. Kirkevej 45 . Herning

Skive

Tømmerhandel A/S

Skive

Per Nielsen

Stenhuggeri

Gravmonumenter

Søndergade 8 o. G

Horsens

Telefon 963

Reserveret

S. S. V.

Vilh. Jensen

Murermester . Cementstøber

Tagsten . Mursten . Pør

Brande . Telf. 153

Sønderjydske Teglinde

Nordre Fasanvej 217 - København N.
Telf. C. 4520 - Tega 1700 - Tega 1717

Facadesten, flammede Sten, Tagsten, Drænrør
Alle Bygningsartikler

De Forenede Teglværker ved Aarhus. Aktieselskab

Tlf. 644. Kontor: Parkallé 15, Aarhus. Tlf. 6444.

Facadesten, Tagsten, Radialsten, glass. Tagsten og Mursten

Paasch & Larsen, Petersen

Aktieselskab

HORSENS   Telefoner: 207 — 807 — 808

Restaurant

Bryggergaarden - Odense

Byens bedste Spisested

Skal man til og fra

Sønderjylland

benytter man

Sydfynske Jernbaner

Pindstrup Mosebrug

SAVVÆRK & EMBALLAGEFABRIK

Telefon Pindstrup { 13
18

Aktieselskabet

Dampmøllen Victoria

Odense

Eriksen & Christensen

Aktieselskab

Korn og Foderstoffer

Esbjerg

Thisted

Uldspinderi & Tæppefabrik A/S

AKTIESELSKABET

NORDISKE KABEL- OG TRAADFABRIKER

KØBENHAVN F.

Forlang **Gulvtæpper**

fra

Sønderjydske Tæppefabrik

A. R. KJÆRBY

Højer

*Graasten
Teglværk*

GRAASTEN

Alsisk Frøavl^{A/s}

Telf. 18

Sønderborg

Frøcontoret

(for undersøgt Markfrø)

(Grundlagt 1887)

KOLDING

Leveringer under Statsfrøkontrollens selvvirkende Kontrol

Antager Frøavlere

Rio Radiatorer

Ribe Centralvarme-
Komfurer

Ribe Centralvarme-Kamin

Ribe Kakkelovne

Ribe Kaminer

A/S Ribe Jernstøberi

Ribe Telf. 261 (2 Linjer)
Grundlagt 1848

HOTEL TØNDERHUS

Chr. Rasmussen

DANSKHEDENS NYE BORG

Restauration   Værelser

Selskabslokaler

Telefon 622

Tønder

HOTEL SØNDERBORGHUS

Tscherning Hansen

DEN DANSKE BORG

Restauration

Værelser

Selskabslokaler

Telefon 601

Sønderborg